

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (stampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto
izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
„ pol leta	3 „	30 „
„ četert leta	1 „	70 „
„ mesec	— „	60 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	— „
„ mesec	— „	70 „

St. 90.

V Celovcu v sredo 22. novembra 1865.

Tečaj I.

Visokočestiti gospodje volivci Belaškega okraja! Preljubi Slovenci!

Imenitno delo Vas čaka: skorej bote na mesto Dr. Rabeljna volili v Belaku novega poslanca. Poiščite si za to pravega moža. Pa kaj ga bote dolgo iskali? Saj ga imate že dolga leta med seboj, — saj ga poznate in veste, da je mož prebrisane glave, dobrega srca in terdne volje, — da je mož, ki dobro pozna Vaše potrebe, reve in težave, in ki se je ravno letos marsikomu skazal kot najboljši prijatelj in pravi oče. Poznate, čestite in ljubite tega moža in se mu tudi skazujete hvaležne; kajti že pri poslednji volitvi ste mu dajali svoje glase, le škoda, da Vam je spodletela. Deržite se tega gospoda tudi pri sedanjih volitvah, deržite se ga vsi volivci Rožeškega okraja, in Vi Slovenci Belaškega okraja pristopite svojim sorodnim bratom, da dobete tega moža v deželni zbor. Vemo, da že poznate njegovo ime, in da ga Vam ni treba imenovati, pa vendar ga povemo: Ta gospod je Jožef Pucher, c. k. okrajni predstojnik v Rožeku. Hvala Bogu, da Vam moremo še več pripravnih mož priporočevati; pa nočemo, da Vas ne motimo in Vaših glasov ne razdrobimo. Nemci, ki tudi z Vami volijo, imajo že svojega poslanca, kateri jih dobro zagovarja. Glejte, da dobete tudi Vi svojega; dobili ga pa tudi boste, ako delate po naši besedi. Zatorej glasujte vsi za gospoda J. Pucher-ja: Eden za vse in vsi za enega!

Vas pa, znane rodoljube, lepo prosimo, da v tem duhu vsi vsi delate — vsak po svoji moči in na svojem mestu. Slovenci v Celju so enoglasno volili svojega poslanca. Pojdite za svojimi brati tudi Vi koroški Slovenci, in tudi Vam bo donela od vseh strani hvala in slava!

Celovski Slovenci.

Notranje-avstrijska skupina.

— Od Savine 12. novembra.

Ker mi Slovenci branimo historično-politično individualnost notranje Avstrije, bode gotovo poveršen kronološki pregled politične zgodovine za manj podučene čitatelje zanimiv. Prevdarjajmo torej najimenitniša fakta:

Rimsko-nemški cesar Rudolf habsburški *) je dal 1. januarja 1282 na dvornem zboru avgsburškem štajersko, kranjsko in slovensko pokrajino svojima sinoma Albertu in Rudolfu v lenstvo (feudo — Lehen.) Koroško je dobil Majnhard grof tiroljski, ki mu jo je cesar tako dolgo zastavil, dokler niso izplačali vojvodi avstrijski pogodjenih novcev (Rudolf je namreč pri Majnhardu na posodo vzel 30,000 griven (mark.)

Leta 1283 20. junija je cesar Rudolf spremenil hišni red in odločil, naj da te dežele ima pervorojeni sin Albert sam.

Albert je bil 9. avgusta 1298 izvoljen rimsko-nemški cesar, ter izročil Avstrijo in Štajersko svojemu pervorojenemu sinu Rudolfu. Leta 1290 je umrl Majnhard grof tiroljski in posestnik Koroške. Očetovo oblast je nastopil njegov sin Henrik, ki se je oženil najprej z Ano, najstaršo hčerjo Vaclava II. kralja boheemskega, po njeni smrti pa z Adelino Brunsviško — Grubenhaško. Ena hči iz drugega zakona je bila poročena z Johanom, kraljem bohemskim, in tako je dobila luksemburška rodbina Tiroljsko. Gledé Koroškega in Kranjskega se je vojvoda koroški Henrik zastonj prizadeval, naj bi rimsko-nemški cesar te deželi oklical za dedivni. Po mnogih vojnah med cesarjem, vojvodi avstrijskimi in bohemskim kraljem se je poslednjič kralj

*) Kako so notranje-avstrijske dežele prišle pod oblast Rudolfovo, je znano iz zgodovine. Pis.

Johan odrekel obeh vojvodin, in tako ste te deželi zopet prišli pod habsburško hišo.

Vojvoda Rudolf je umrl 3. junija 1307. Njegov brat Friderik, krasni, dobi Štajersko in si osvoji Koroško. Umrli je 18. januarja 1330. Avstrijo in Štajersko sedaj vlada Albert, modri, in tudi Koroško po smrti Henrikovi 7. oktobra 1335.

Leta 1364 8. februarja pokloni rimsko-nemški cesar Karol IV. vojvodu Rudolfu Tiroljsko, ki si je tudi pridjal naslov: „vojvoda kranjski.“ Po njegovi smrti vladata skupno brata njegova Albert III. in Leopold III. te dežele. Avstrijsko habsburški vojvodi so že od leta 1336 imeli grad Vipavo in Postojno.

Po smrti grofa goriškega Albrehta V. leta 1374 sta podedovala vojvoda avstrijska Albert III. in Leopold III. grofovstvo metliško, leta 1366 je razglasil Hugo iz Divina, da podaja Divin in posestvo Prem vojvodoma avstrijskima.

Ko sta videla Leopold III. in Albert III. to prijazno počenjanje, poklicala sta stanove kranjske in slovenske pokrajine, Metlike in iz predela na Pivki, dalje iz Istre, v Ljubljano, stada ukaz, da so njima se zaprisegli, kakor da bi bili vsi iz ene združene dežele. Kmalu potem so dobili avstrijsko-habsburški vojvodi po smrti Friderika poslednjega grofa Ortenburškega večino njegovih posestev na Kranjskem.

Leta 1375 je bila tretja delitev hišnega reda med bratoma Albertom in Leopoldom. Albert obderži Avstrijsko, Leopold pa notranjo Avstrijo in Tiroljsko.

Leta 1414 je bil notranje-avstrijski vojvoda Arnošt slednji vojvoda, kateri se je dal po stari šegi na kamenem prestolu gospejsvetskem kronati; on je potrdil vse privilegije štajerskih, koroških in kranjskih stanov.

Besednik.

Obrazi iz bele Ljubljane.

J. P. „Brate!“ pravim stopivši v sobo prijateljevo, „kaj, ko bi jo smuknila zopet enkrat v belo Ljubljano? Saj veš, da vsaka tica rada pokuka v svoje staro gnjezdo.“

Prijatelj se nekoliko obotavlja, govori mi nekaj o finančnem ministru, o „Anlehen“ in več tacih malenkostih. Dobro sem spodbijal njegove ugovore, rekši, da v sedanjih časih ves svet na posojilih, na kreditu stoji itd. itd. in prijatelj naposled zadovoljen prikim. Sedeva tedaj na poštni voz. „Na ktereга?“ vprašaj ljubi čitatelj! A tega ti nikakor ne povém. Le toliko ti rečem, da je vsemu svetu znan, kajti med vsemi poštami je morebiti on polžu najbolj podooben. Če ga iz tega vgoneš, pa veš.

Prideva tedaj srečno, to je, s pretresenimi kostmi in praznim želodcem v belo ali prav za prav v pisano Ljubljano. Kaj je nama bilo najprvo storiti v središču slovenskem, dragi čitatelj, lahko iz rečenega posnameš. Srečno tudi to delo opraviva. Sedaj pa začneva mesto rekognoscirati ali pregledovati.

Nekakošno ponosno korakam kraj mogočnih visocih poslopij po ulicah gori in doli. Reči se mora, da si Ljubljančanje jako prizadevajo za olepšanje svojih pohištvev: priča temu so mnoge popravljene in očiščene hiše. Šolski in pa dvorni trg sta vsa drugačna, kakor nekdanj. Najdolgočasnejši trg je pa Šentjakopski. Tisti leseni vodnjak sred njega, ki raste iz zemlje kakor goba in ki je pri ljubem svetu tak, kakor doli v spodnji Afriki kak hotentoški brlog, rekel bi, da je prav „paškvil“ umetniškega okusa ljubljanskega mesta, med tem ko precej zraven v cerkvi krasni kip Matere božje že leta in leta čaka, da ga postavijo na poprejšnje mesto.

Med starimi znanci pozdravim tudi most „pred trančo“, tam kjer še sedaj kakor nekdanj tiče in limance prodajajo. Oj revež, milujem ga, dolgo že bolehaš za jetiko, umreti pa vendar le ne moreš, kajti mestni očetje zate prav po očetovsko skrbé ter ti záplato za záplato pritiskajo na pleča in stegna. O, cimperman Janez vedel bi mi veliko veliko povedati o tvojih slabostih in strašnih bolečinah! Vendar ne obupaj, enkrat bode tudi tebi klenkalo! In jaz in mnogo družih z menoj bodemo tisto srečno uro veselja poskakovali, zakaž „oblèzal“

te bode drug, ki ne bode tako zdihoval ko ti, ker bode iz železa. Samo škoda, da zanj menda še le rudne žilice iščejo!

Posebno zanimivale so me prodajavnice ali štacune. Kaj tacega res človek na deželi ne vidi! To se ti vse lesketa, vse blišči; to so ti šipe, veče ko naša cerkvena vrata. Zakaj in čemu da so, pa nisem mogel „zgruntati“. Kaj je pa za šipami, tega ljubi „Slovenec“, ne morem ti dopovedati. Pri nas na kmetih sploh tožimo, da ni denarja, tudi časniki pojó jeremijade v vseh „moll“ — vižah o tej stvari, vendar ko sem ogledoval vse te razpostavljene reči in drago notranjo opravo v štacunah in na voglih viseče svitlopisne podobe ali fotografije in kozmorame in luksus, ki se sprehaja po ulicah, mislil sem si, naka! dosti je še denarja, le mi ga nimamo!

Pri besedi „luksus“ moram še dostaviti, da sem kar zijal in strmél in sam sebe popraševal, ali sem res v Ljubljani, ali ne. Moški so nekakošno vse drugače napravljene kakor v onih časih, ko sem jaz hodil v šolo hlače trgat. Kaj še le poročem o ženski noši? Tu ti je ena na polovico tanka ko šibica, potem se pa namah razprostira ko lajta; tam je zopet druga, ki je pa pisana,

Leta 1446 je bil občni zbor notranje-avstrijskih dežel v Fürstenfeldu in Radgoni, kjer se je sklenila črna vojska v deželah: štajerski, kranjski in koroški zoper Ogre.

Leta 1519, v katerem je umrl cesar Maksimilijan, je bil zopet v Bruku kraj Mure občni zbor stanov Štajerske, Koroške in Kranjske, na katerem izvolijo 10 poslancev, ki so šli h kralju Karolu v Hispanijo, naj prevzame te dežele.

Leta 1521 28. aprila pusti na državnem zboru vornaškem Karol Štajersko, Koroško, Kranjsko, Goriško, Teržaško in Istrijo svojemu bratu Ferdinandu. Ta delitev loči habsburško hišo v dve liniji ali na dva stremena: avstrijsko in špansko.

Leta 1540 20. maja je umrl Žiga baron Dietrichsteinski: "namestnik notranje-avstrijski."

Leta 1547 zopet nahajamo občni zbor notranje-avstrijskih stanov v mestu Steyer, kjer z avstrijskimi vred volijo poslance za državni zbor v Avgsburgu, da bi se ohranila verska svoboda.

Leta 1564 25. julija umerje Ferdinand I. Njegovi trije sinovi si države svojega očeta delijo. Maksimilijan dobi: Bohemsko, Ogersko in Avstrijsko, — Karol: Štajersko, Koroško, Kranjsko in Goriško, — Ferdinand Tiroljsko in prednjo Avstrijo.

S Karolom se začne cvetna doba notranje-avstrijskega političnega življenja.

On ustanovi leta 1565 v Gradcu "skrivno svetovavstvo" čez vso notranjo Avstrijo, s pervosednikom na čelu, tudi "dvorsko komoro in notranje-avstrijsko vlado. Pod njim je 13. avgusta 1575 v Bruku kraj Mure zopet bil občni zbor notranje-avstrijskih stanov zavolj brambe slovenskih in hervaških mej proti Turkom.

Leta 1584 nahajamo ljubljanskega škofa Janeza Tavčarja za "notranje-avstrijskega vladnega pervosednika."

Leta 1586 ustanovi Karol vseučilišče v Gradcu. *) On je umrl 10. julija 1590. Njegov naslednik je bil najstari sin Ferdinand II. Ker je še komej 12 let star bil, bil mu je rimsko-nemški cesar Rudolf II. varh, viši vojvoda Arnošt, brat cesarjev, pa je bil

*) Slišal sem, da v ustanovnem pismu stoji tudi pogodba, da se ima tudi za razširjanje znanosti v slovenskem jeziku skrbeti. Dobro bi bilo, da bi kateri graških domoljubov slovenskih pogledal v ustanovno pismo in njegov zadržaj razglasil. Pis.

postavljen za vladnega opravnika čez Štajersko, Koroško in Kranjsko. Leta 1591 poterdil cesar Rudolf II. zopet vse privilegije Štajerske, Koroške, Kranjske in Goriške. Gottfried baron Breuner je bil postavljen za notranje-avstrijskega predsednika vojaškega svetovavstva (Hofkriegsrathpräsident.)

Leta 1577 je bil Kristof Andrej baron Spauer, škof kerški, notranje-avstrijski vladi pervosednik, leta 1596 pa lipniški župnik, pozneje ščavniški (Stainz) prošt Jakob Rožolenc, notranje-avstrijski komorni pervosednik.

Leta 1666 priseže Leopold I. v Gradcu: „als Herr und Landesfürst von Steyer allen Landleuten, Herren, Rittern und Knechten des Fürstenthums (sic!) Steyer Sie alle ihre Erben und Nachkommen bleiben zu lassen bei allen den Rechten, Freiheiten, und guten Gewohnheiten, als das von Alter Herkommen ist.“ Na Kranjskem, Koroškem, Goriškem in Teržaškem se to ni zgodilo, temveč cesar je zagotovil pri svoji besedi, „stanove teh dežel braniti in jim vse njihove deželne privilegije pustiti.“

Leta 1728 6. julija prejme cesar Karol poklonstvo štajerskih stanov, meseca avgusta in septembra pa kranjskih in koroških. On ustanovi pragmatično sankcijo. Ta je pravno obveljala po soglasju in priznanju deželnih zborov vseh kraljestev in dežel in dedivne dežele habsburške hiše so pervikrat kot posebne države v evropsko državno sistemo stopile; notranje-avstrijske dežele so nehale biti feuda rimsko-nemških cesarjev in so postale dedna lastina habsburške hiše.

Leta 1806 prvega avgusta odpove se cesar Francišek II. kroni rimsko-nemškega cesarstva in se imenuje Francišek I. cesar avstrijski.

Tako jenja popolnoma više gospodstvo rimsko-nemških cesarjev nad notranje-avstrijskimi deželami, ktere so popred bile feuda rimsko-nemških cesarjev.

Nemčija je zgubila vse pravice čez notranje-avstrijske dežele.

Pri ustanovitvi nemške „Bundesakte“ niso bili vprašani postavniki zastopniki notranje-avstrijskih dežel. —

Iz tega historičnega pregleda vidimo, da sedanji presvitli cesar Francišek Jožef ima najviše gospodstvo nad notranje-avstrijskimi deželami po dedščini.

Ker so te dežele bile blizo 600 let pod enim opraviljstvom, tako imajo historične

pravice za zopetno združenje. Dalje se vidi, da so notranje-avstrijske dežele imele sicer svoje posebne deželne pa tudi občne zборе, — slovenski programisti torej nič novega ne iščejo.

(Konec pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Odkar se je septemberski razglas okleal, pisali in počenjali so centralistični in avtonomistični listi od dne do dne huje, češ, cela ustava se je ustavila in je ni več. Mi, ki smo edino pravi in zvesti „Verfassungsfreunde,“ mi tega ne terpimo, nam se krivica dela, kaj nam pomagajo vse okrožnice in prenapredbe pri upravi, kupčijstvu in drugod, če pa ni ustave in državnega zbora na Dunaju? Deželni zbori nimajo v tako imenitnih državnopravnih zadevah nič moči, itd. Tako so jo gnali eden spred drugega, tako da se nam je zdelo, kakor da bi bila prava črna vojska na nogah. Pomniti je pa, da sept. razglas ustave ni ustavil, ampak le Šmerlingov državni zbor, ki je bil po zmišljavah in okoliščinah zdaj oži zdaj širji, nikdar pa ne resnično in pravo zastopstvo vseh avstrijskih narodov. Da se opraviči sedanja vlada, ki jej je pred vsem mar, da se kaj pravega ustanovi in porazumljenje z vsemi narodi zgodi, prinesla je oni dan vladina „Wiener Abendpost“ večji članek, ki zagovarja točno in določno njeno postopanje, ki segel je vsem do živnega, centraliste pa tako poparil, da zdaj ne vedo prav, kaj bi zanaprej počeli. Menda ga je grof Belcredi sam spisal. Pravi pa nazadnje prav pomenljivo, da je ta pot, ktero so namreč zdaj nastopili, težavna in morebiti tudi dolga, ali nihče ne more terditi, da bi pravična ne bila. — Več ne moremo o njej govoriti, ker ni prostora; le toliko še pristavljamo, da po njej zamoremo spet prostejši dihati in se resnične ustave nadjati, če se tudi zdaj še marsikaj zgodi in kaže, kar nas večkrat prav zelo presune in vznemiruje.

Kakor na Dunaju za Schuselka, pokali so se v Levovu za nekdanjega oktoberskega ministra Goluhovskega, da bi ga za dež. poslanca izvolili. Poljaki so stali in se poganjali zanj, Rusini in Judje pa za Dr. Rodakovskega. Slednjič je bil vendar Goluhovski izvoljen, pa z veliko silo in na večer so se bili celo do dobrega stepli. Dr. Smolka je tu pervič spet po dolgem molčanju se oglasil.

Tudi v Pragi je bila te dni imenitna volitev. Čehi so se poganjali za županovega namestnika g. Ditriha, pa, če so si tudi vse prizadjali, — ni bil izvoljen, ker je 4 glavoze manj od nemškega dobil. Škoda, da je veliko čeških volivcev doma ostalo. Piše se,

in ko bi mi bil kdo rekel, da je to kak pajac ali harlekin, verjel bi mu bil, kmečki siromak, na besedo. Zatorej so pa tudi včasih (tako vsaj so mi pripovedovali) nekatere štacune zaprte in nekakošna čudna pisma so na durih pribita.

„Gehen's heut' in's Theater?“ zbadljivo vpraša suh gospod gospoda z očali. „Es wird slovenisch gespielt.“ „Ach! was slovenisch!“ odvrne nagovorjeni. „Slovenisch oder chinesisich, das ist mir a Wurscht“ (prav tako, kakor pruski minister Roon govori!) — Ta duet, iz kterega sleheren brez truda posname, kak trn v peti je nekteremu tako imenovane „haute volée“ vse, kar po slovenščini diši, slišal sem neki večer v znani gostivnici. Pa meni ni vse eno, slovensko ali kineško, mislim si in naravnost jo vderem proti gledališču. Ljubljancan Henrik Pen je k slovesu igral. Ne bodem na drobno razkladal, kako se mi je gnjusila le semtertje nekoliko šaljiva igra „der Mentor“; kako so se šemili, kisali, ljubkovali in kregali gledališčini junaci in junakinje in kako presrečno slabo svoje „role“ izvrševali, samo o gosp. Peni bi omenil, da je škoda, da se je v naročje vrgel nemškemu „Waterlandu“, ali kaj se hoče „grösser muss es sein!“ Deklamoval je res lepo „pšsem o

zvonu“ in iz njegovega izrekovanja sem posnel, da ima sposobnost za slov. igre, a kakor se mi zdi (morda pa se motim) storil je to le bolj zarad tega, da ni bila hiša tako prazna, kakor sicer. Pesme, kakor je pesem „o zvonu“, ne kaže predstavljati v gledališču, kajti to ljudstvo bolj zbega kakor vnaša, saj je še Nemci ne umé. O živih podobah: svatba, pogreb, na preji, hrup, ki jih je v domači opravi sestavil g. Goldenstein, ne vem nič povedati, moje slabe oči niso tako deleč segale. Poslušavci in gledavci so ploskali, tedaj so že bile dobre. — Kako živo in polno bi bilo ljubljansko gledališče, ko bi večkrat slovensko igrali, kazal je ta večer, kjer marsikteri morebiti še vedel ni, kaj se govori, pa je vendar radostno poslušal — glase slovenske.

Ko dober sin matere Slave vrežem jo se ve da tudi v čitavnično gostivnico. Nad durmi berem „Čitavnica Restauration“ in pri tej priči si mislim, ta jo je pa dobro zadél, morebiti je v žlahti onemu, ki ni dalje od tod skoval „Hotel Elefant“. Čisto slovenskih napisov po Ljubljani moraš z lučjo iskati; spominjam se tu le „Hohneve bukvozeznice“; paritetičnih, to je nemško-slovenskih, je pa toliko, kolikor si pred 20 leti tudi najhujši panslavist ni sanjal, kar še dan danes mar-

siktterega nemškutarčeka v nekako omedlevico spravljaja. Po gostivnicah, prodajavnicah se tudi že bolj poprijemajo slovensčine, menda so se zmodrili in prepričali, da ima tudi slov. denar dober cvenk!

Pa kam sem zabredel! Ne zameri potepeljivi čitatelj! Stopiva tedaj brž brž v „Čitavnica Restauration“. Tu najdeš mnogo mnogo sorodnikov, ne sicer po krvi, ampak po duhu. Krepke moške postave s črnimi bradami in leskečimi očmi, v kterih se bere „Ne vdajmo se!“ sedijo v prvi sobi za mizami. Njih pogovor je živ in gorek, njih pogovor je o narodu slovenskem. Tu se pomenkovajo o preljubnejšiji tetiki, ki se jej pravi: „Laibacher-Zeitung“, kako zadnje dni lekcije daje Slovencem o patrijotizmu in kako lepe „Briefe aus Klagenfurt“ g. Issleib piše; tam govorijo o slov. zadevah, kako se izbujaja in razširja narodni duh itd. Tu stopa brhek, gibčen mladeneč, lična oprava njegova pravi ti koj, da imaš „sokolca“ pred seboj, tam vidiš častljivega moža v dolgi črni suknji, v očeh smeje se mu zadovoljnost, kajti med svojimi je. Vprašaš, kdo je mar? Koseski odgovarja ter poje:

„Pusti svet, opravka svoje,
„Sursum corda“ v domu poje,

da bo vlada dež. zborom predložila, kako naj se novi okraj naredi in kolikor mogoče po narodnostih osnujejo.

Kakor se zdaj kaže, bode večina Deakove stranke za poslance izvoljena. To je sicer dobro znamenje, ali vendar se še nič prav ne ve, kako se bodo porazumevali.

Sedmograški Romani niso na več krajih nič volili.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. A. E. (Našim poslanecem.) Jutri se odpró spet sobane deželni zborov, in spet navstane za naše slovenske poslance imenitna in težavna doba. Dela njim bode spet dosti, sitnosti spet obilno, sadu pa morebiti spet le pičlo ali pa nobene. Pa gospodje rodoljubi! ne opešajte! Namen Vaš je blagonosen za domovino, državo in cesarja, — reč Vaša je pravična vsem narodom in deželam: Zmaga bode tudi gotovo Vaša — prej ali slej, Bog bode dal pravici svojo moč. Kar Vas pa prosimo, ste te le dve reči:

a) Ne dražite nikogar in bodite prav zmerni v svojih zahtevah. Ako pa nasprotiki sedanjega ministerstva — cesar se je gotovo pričakovati in bati — počenjajo demonstracije delati in svojo staro pesem peti: stopite tudi Vi krepko na noge, zanašajte se na visoko vlado in presvitlega cesarja, ki hočeta pravična biti na vse strani in bosta gotovo rogoviležem tudi rogove odbila.

b) Pripravljajte pot novi sistemi. V ta namen za zdaj ni treba ničesar, nego samo to, da se poganjate, naj se volilni okrajji bolje osnujejo. Zdaj so preveliki, naj se napravijo manjši in kolikor koli mogoče na podlagi narodnosti, pa tudi naj volijo le po enega poslanca. Dalje skerbite, naj se naredé županije v duhu slovenskega programa, da prevzamejo prvo stopinjo vse politične in sodne uprave, katero dozdaj opravljajo c. k. okrajne oblasti.

Vse drugo pustite, tega pa se poprimite na svojo moč! Ako to doženete, postavili ste vogelni kamen novi sistemi, ktera obeta vsem narodom pravico in svobodo, celej Avstriji pa veljavo, srečo in slavo. Božja pomoč! —

V Celovcu. (Vabilo na „Zukunft“.) Kako dela nemško časništvo pri nas in kaj nam je storiti? Samomor. Zavdaja. Slovenci dobro poznajo tednik „Zukunft“, ki v nemškem jeziku na Dunaju izhaja in se jako verlobori in poganja zlasti za slovanske pravice v federalističnem smislu. Da nam je takšen list v glavnem mestu zelo koristen in potreben, znano je blizo vsakemu, kdor pozna

sedanje okoliščine. Tudi Madjarji imajo na Dunaju par časnikov, ki se posebno za njih pravice poganjajo, n. pr. časnik „Debatte“, ki se je nedavno tako povečal, da je zdaj izmed vseh največji na Dunaju. Tolikanj bolj je želeli, da bi imeli Slovani zdaj v tem sila imenitnem času, ko bodo deželni zbori zborovali, veči časnik, ki bi, če tudi ne v največji obliki, vsaj vsak dan izhajal in vse važnejše dogodbe koj prinašal. Tega, mislimo, da so preverjeni vsi slovanski rodoljubi in da želé, naj bi se res tako zgodilo. Pa glejte, ravno zadnji list „Zukunft“ nam prinaša veselo novico, da izhaja, vsak dan pod tem pogojem, ako se do 23. dec. t. l. toliko naročnikov oglasi, da se bo časnik tudi vzdržati mogel. Veljal bode s pošto prejemana za četert leta 4 gl., za 1 mesec pa 1. gld.

Serčno radi lastnikovi želji vtrezaje obračamo se na vse slovenske rodoljube, ki jim je mar za narodnost in svobodo in da se avstrijske državopravne zadeve na federalistični podlagi uravnajo, s prošnjo, naj se obilno nanj naročujejo in ga po svoji moči tudi razširjati pomagajo!

Ker že ravno od časništva govorimo, naj še omenimo nekaj, kar nas tudi posebno zadeva. Znano je vsem, kaj in kako nemški liberalci in njihovi časniki počenjajo, kako vse, kar je Slovanom drago in sveto, zasramujejo, ognjušajo in z nogami teptajo. Vse naše jim je smešno, abotno, nečimerno! Ne menijo se ne za osebe, ne za pravice, ki jih imamo z njimi enake, ne za jezik naš, s katerim se pačijo, norce vganjajo in delajo, kakor — svinja z mehóm! In to se godi na slovenski zemlji, v naši bliži! Drugi pa jih hvalijo, jim pravo dajejo ter podžigajo, kar morejo. Kaj to pomenja? Ali je to tista hvalisana nemška kultura, ktera ima vse narode, osrečiti? Bog nas je obvaruj! Zatorej pustimo nemške časnike, ki napadajo kakor ciganska in rokovnjačarska derhal mirne Slovane. Odtegnite jim svojo pomoč — naročnino — in ne dopustite več, ki vam je mar za čast in narodni ponos, da bi vas za vaš kervavo zasluženi denar še v obraz pljuvali, bili, psovali in vsemu svetu za norčave izpostavljali. Storite tako! — Vredništvo tukajšnje „Draupošte“ toži „Alpenblätter“ in Comp. zaradi obrekovanja. Kdor drugemu jamo koplje, pade navadno sam vanjo! Drugikrat kaj več o tem. — V saboto se je glediščni igravec, z imenom Ruef, v svojem stanovanju sam ustrelil. Govoré, da se je mešal! V neki vasi blizo Terga so našli oni dan pri nekem kmetu dva otroka po zavdaji mrtva. Slabi časi!

Grahevo na Tominskem 14. nov. (Pojasnilo dopisa o cerkljansko-to-

minski cesti). G. dopisnik „iz Tominskega“ je v 84. l. „Slov.“ nekaj verstic zopogver obnašanje grahovskega župana in njegovega nepoklicanega svetovavca zastran tominsko-cerkljanske ceste napisal. Ker pa ni vse točno in pravo, prosimo, naj se to tako le razjazni: Grahovski župan je pismono naznanil okrajni uradniki, da hoče zelo zaželeno tominsko cesto do kranjske meje doveršiti, s prošnjo, naj bi mu okrajna denarnica svet, kar se ga za cesto potrebuje, odškodovati pomagala ter ga tudi v tem, kar se tiče umetnega dela, po svoji moči podpirala. Na to pa odgovori okrajna gospodarska, da naj vsaka srenja svojo dotično cesto z odškodovanjem vred sama prevzame in do dela. — Ker pa spada k grahovski županiji več tako ubozih občin in vasi, da nikakor niso v stanu, sebi odmerjenih kosov z lastno močjo dodelati, predložil je potem župan drugo prošnjo deželnemu odboru, naj bi mu dovolil predati nekaj občinskih ograj (pregrajalic) in skupljeni denar porabiti za izdelovanje omenjene ceste. Pa tudi ta prošnja mu je bila odbita. — To nam pa ravno pričevanje daje, da si je imenovani župan vse prizadjal in poskusil, da bi cesto dodelati mogel, in da je bilo tedaj njegovo obnašanje modro in pravično, ker ni potem brez premisleka, brezvestno, silama in tako rekoč po roparsko dotičnim občinam polja jemal, ne vedé, kako in s čim ga bo po pravici odškodoval. Vsled svojega poštenega ravnanja pa vendar še upa pomoči in podpore, kakor jo je tudi tominski župan dobil, da do dela tolikanj potrebno cesto.

Kar pa zadeva nepoklicanega županovega svetovavca, poterja sam gospod dopisnik protivnih verstic z besedami: „Človek človeku v srce ne vidi“, da se je v svoji sodbi prenaglil, ker je brez pravih razlogov o njem presumljivo, tedaj napak, sodil in ni prave zadel. Kaj bi g. dopisnik še le rekel, ko bi vedel, da cerkljanska stranka nepoklicanemu županovemu svetovavcu tudi ravno tako očita, kakor da bi on zagovarjal tominsko cesto, nič pa cerkljanske! Da bo on tedaj vedel, kaj in kako, povemo tu očitno in brez ovinkov, da ta nepoklicani svetovavec o omenjeni reči še ni nič govoril, ker se ni nikdar poklicanega čutil; če bo pa zanjo vprašan ali poklican, govoril bode očitno in brez prilizovanja, da ste mu obe česti prav zaželeni in deželi koristni, in da se morajo Cerkljani in Tominci po bratovsko zediniti, da se obedve doveršite, če hočejo z drugimi uarodi blagostanje svoje dežele varovati in množiti.

Od Savine 17. nov. (Prijazen in okoliščinam primeren opomin.) Zve-

Mož pobožen, rajski svat
Vse obrne v božjo slavo.“

V drugi sobi je tako zvana „politična miza“. Tisto zasedajo slov. možaki veljaki, ki jih ti „Slovenec“ poznaš tako dobro ko jaz. Nisem sicer poslušal, o čem so debatirali, mislim pa, do so imeli v mislih program slov. federalistov, morebiti so govorili, kaj pravi „Pesti Naplo“ o našem programu. Tu vlada sloga, kajti vse veže ena ideja; tu govori vse le o tem, cesar jim srce kipi. Sedaj pa stopi tu notri eden tistih kulturosocev, ki vedno kričite, da so Slovenci le „einige Hitzköpfe, Studenten, Kapläne und Schullehrer“, in prepričali se bodete, da se celó zeló motite. Tukaj ne slišite niti neslanih zabavljic, niti nesramnih laži, niti grdega obrekovanja družih narodov, tukaj je vse pošteno, vse se veseli, da Bog še ni zapustil Slovencev. Sedaj pa, dragi čitatelj, pojdi z menoj v drugo hišo, ne dalje od čitavnice. Tam ti pokažem drugo živo podobo pa ne v narodni opravi, ampak v opravi, o kateri sanjajo, da svet zveličuje.

Nekaj gospodov sedi ravno pri kosilu. Njih govor je glasen. „Kaj neki imajo?“ vprašam sam sebe in začnem bolj na ušesa vleči. „Aha! skupščina slov. jezikoslovcev!“

mislim sam pri sebi, ko slišim, da ožemajo besedo: na preji. „Was bedeutet den das Wort: na preji?“ bara nekdo. „Naprej, das ist der Wahlspruch der Slovenen“, odreže se drugi silno modro. „Oho“, zarenči tretji, „na preji bedeutet Flachs“. Vsi modrijani se jako čudijo. „Frau Wirthin, sagen Sie uns, was heisst das Wort: na preji?“ „Na preji, habe ih noch nie gehört.“ „No“, da hat man's!“ zakričijo vsi kakor v enem koru. „Die Krainer selber verstehen diese gestohlene Sprache niht“, in smeha in krikan ne konca ne kraja. — „Diese Slovenen sollen zufrieden sein und Gott danken, dass sie deutsch lernen dürfen“, oglašil se pri drugi mizi možiček prečudne postave. „Mit dieser Sprache kommt man kaum weiter, als bis nach Šiška“, dostavi drugi. „Meine Herren“, pravi nek časnik „das wird so ein End' nehmen. Die Regierung lässt sie austoben und dann werden wir schon sehen.“ — Tako in še hujše so se norčevali imena, ktera mi le častljivo izgovarjamo. Menda je to tudi nemška omika!? — In taki ljudje nas hočejo učiti kulture in omike! Nikdar ne! Jaz vsaj ne bi se predrznil tu pri nas, še manj pa kje tam na Nemškem, vpricho Nemcev tako zelo zabavljati nemščini in Nemcem.

To je grda, nesramna neotesanost! Hudo mi je delo, da v domači deželi, na domačem ognjišču človek nima pokoja, da še doma, kjer smo se rodili, ne bi smeli govoriti in delati, kakor se nam ljubi. Žalostno, prežalostno! In vendar je dovolj „renegatov“, ki niso vredni, da jih nosi zemlja slovenska, dovolj jih je, ponavljam, ki se posmehujejo takim zabavljicam, ne vedé, da si sami v obraz bijejo, in trbijo v isti rog s protivniki našimi! Kedaj pač bodete prazne in brez pomena besede, ki vas je izustil tužnega srca mili pesnik Stanko Vraz:

„O sada znam, zašto
Tuži Slava mati:
Gradi su nevjereni,
Sini renegat.“

Brzo poberem šila in kopita in naravnost vderem jo v čitavnico. Tukaj se zopet izvedrim, kajti tu sem doma. K sklepu še eno. Nijednega nisem naletel v čitavnici, da bi mu mogel reči: „Tudi ti tukaj?“ — Veliko, veliko, pa sem jih videl, ki niso notri. Z Bogom, bela Ljubljana!

deli smo, da deželna namestništva že pozvedavajo po statističnih „datih“ zastran novih volitev za deželne zборе. Utegnili bi se tedaj deželni zbori že pred letom 1867 razpustiti in nove volitve razpisati.

Treba je tedaj na kandidate misliti, kateri so domo- in svobodoljubni. V ta namen naj se osnuje „klub“ ali odbor poverjenikov, kateri bode volivcem priporočal rodoljubne kandidate. Dobro bi torej bilo, da bi se kje sešli odlični rodoljubi slovenski, do katerih ima narod zaupanje, in se zedinili o kandidatih, ktere bodo za ta ali oni kraj priporočali. Število politično izobraženih, zraven pa tudi rodoljubnih kandidatov ni ravno preveliko, zato mora se že zdaj skerbeti, da se popišejo. Posebno pa nam gre skerb, da po slovenskih mestih in terjih tudi dobimo narodoljubne in celó neodvisne kandidate.

Prvo pa je treba, da se Slovencem nepravični volilni red spremeni, in mi upamo, da bodo naši narodni poslanci v tem smislu na deželnih zborih poseben predlog napravili.

Zatorej na noge, rodoljubi slovenski! da nas volitve ne prehité in zopet poslancev ne dobimo, ki so protivniki narodu in svobodi. Od sedanje vlade smemo pričakovati, da se ne bode vtikovala v volitve in svojih kandidatov naprej tiščala. Kje bi jih tudi našla? Med birokratičnimi uradniki gotovo ne! Tudi se jej ni treba bati narodnih kandidatov, ker njihova načela se strinjajo z načeli ministerstva grofa Belcredija, ki želi decentralizacijo in narodno enakopravnost.

V drugih političnih vprašanjih pa so Slovenci tudi zmerni in neprijatelji demokratičnih tendencij, kakošne rodi politična šola mlade Nemčije. Slovenci so monarhično-ustavni in ne prezirajo nobenega pozitivnega faktorja, kateri je potreben za zdravo državno življenje. Vsakemu priznavajo njegovo historično pravico in delavno področje. Slovenci dajejo Bogu, kar je božjega, cesarju pa, kar je cesarjevega!

Izza Drave. 14. nov. (Kako gre duhovski imenik napraviti, da bo na vsako stran prav?) Novi duhovski imenik labodske vladikovine ali škofije bode prava mešanica, ako se bo njegov sestavljaec ostro držal vlastnoročnih podpisov. Spominim le malo imen, ki sem jih sam z obema očesoma še brez očal podpisana čital. Kolika zmes še le bo množno število nad štiristo imen v en koš zmetanih! Eden se podpiše Johann, drugi Johan, tretji Janez, šrti Ivan; Matthias, to ni nemška ne slovenska pisava, pa tudi židovska ne, tedaj ali Mathias ali Matia (Matija); vem pa za nekega gospoda, ki se bo podpisal Božidar. Martin, Davorin; Carl, Dragotin; Georg, Juri, Oroslav itd. Ako bo kdo vsa ta imena hotel v pratiki poiskati, hudoval se bo jako, ko jih ne bo mogel najti. Namesto enega svetnika bo naštel dva, tri, štiri, ki jih še pa v nebesih ni! — Quar, (Quar?) kaj je to? ali ne Kvar, ali pa lahko tudi Kovar? Velik razložek je tudi, če se piše ime ali z nemškimi, kaker do sedaj, ali s slovenskimi črkami, kar prihodnjic želimo. Sestavljaec se pa drži samo enega istega kopita pri sestavljanju imen, da bode enoličnost in doslednost v imeniku, ne pa dvojnosti, polutnosti! Naj se torej to delo da pred natisom v učene roke v pretres. Rešetarji bodo neusmiljeno imena rešetarili, zato nam treba previdnim biti! Vsakokrat mi je nekako težko pri srcu, ko se duhovskouradne stvari očitno pred svetom v časnikih grajajo in vendar se mora večkrat priznati, da ne po nedolžnem in po krivem. Nu, zadovoljimo pa se z upom, da ni samo v državnoustavnih uradih, temoč tudi v duhovskouradnih pisarnicah, ako ne preskočna, vsaj k manjšemu prelazna doba nastopila. —

Novoslav.

V Gradcu. K. D. (Nekaj o „Sloveniji.“ „Tajče Buršen.“ „Dijaki na vseučilišču.“ Ker je „Slov.“ že na-

znanil, da se je osnovalo v Gradcu slovensko društvo, pod imenom „Slovenija“, naj pa še pové nekaj o celi osnovi tega društva.

Že lani je bila v Gradcu „Slovenija“, toda hiralala je po neslogi, dokler da je skorej od vseh udov zapuščena proti konec leta blizo čisto zaspala. Pa blaga ta misel ni zaspala ž njo vred. Kmaló v začetku novega šolskega leta so osnovali dijaki slovensko društvo, v katero se jih je že pri prvem občenem zboru 40 za ude zapisalo in se jih še vedno kateri zapiše, tako da se je število udov precej povečalo. Izvolilo pa se je 6 odbornikov, katerim gre skrb, zastopati društvo in oskrbljevati njegova opravila. — Da se najpotrebniše reči pripravijo, mora plačati vsak ud na mesec 50 kr. in 50 kr. vpisnine.

Mladina se tu pridno vadi v petju, v drugih slovanskih narečjih in v v slovenski pisavi. Društvo ima že zdaj 10 časnikov, ktere večidel dobiva po dobroti gg. vrednikov brez plače, in tudi nekoliko knjig; sicer pa mora vsak ud posojevati svoje knjige vsem udom v vzajemno rabo. Skorej gotovo tudi dobi književno zapuščino „Slovenije“ od l. 1848, ktera se je bila dala g. dr. Kvasu s tem pogojem v shrambo, da jo izroči slovenskemu društvu, ki bi se kdaj zopet v Gradcu osnovalo.

(Konec pride.)

Dežele trojedine kraljevine.

Kaj zelo se zdaj pogovarjajo in v gibljejo, koliko je strank na hervaškem zboru, ktera bo močnejša in kako bo ena proti drugi postopala, itd. Tako pravijo eni, da so štiri, drugi, da ste le dve glavni; zopet drugi pa, da se more imenovati in šteti le ena velika narodna stranka, ki vse druge obseva, náse vleče in staplja. Mi mislimo, da se do zdaj v tej reči ne da še nič prav gotovega povedati; kajti vse prešinja eden in isti narodni duh, narodna zavest in ponos; vsi se kažejo vnete za samostojnost in neodvisnost trojedine kraljevine; vsi so preverjeni, da se je treba porazumeti z državo, — le pota, po katerih se bo hodilo do cilj in konca, še niso na tanko zaznamovana.

„Pozorovi“ priverženci bi nekako radi z Madjarji hodili, drugi pa bolj ali manj samostojno, nikogar pa menda ni, ki bi vse zanikal in preverjen ne bil, da je treba pred vsem sloge in vzajemnosti. Tedaj pa tudi pričakujemo, da se bode imenitno pa težavno delo na srečo in blagostanje trojedine kraljevine, kakor tudi cele Avstrije veršilo. Razpertje in rekriminacije ne bi bile zdaj, zlasti ker je padel poglavitni sovražnik, gotovo na pravem mestu in brez velike škode. — Kar se tiče poterdb volitev, s kterimi imajo zdaj posel, vse je menda že večidel dokončano, razun onih iz vojaške moje, ki jih pa mislijo večidel za neveljavne spoznati, ker se niso po redu godile. Tudi se piše, da so bili Mažuranić, Špun in drugi po nepostavnem potu izvoljeni, in da bo njih volitev tudi overžena.

Od škofa Strossmajerja se piše, da je bolehen, in da zato nič ne obiskuje odborov. Izrekel pa se že zoper vse dualistične namere.

Ptuje dežele.

Tudi na Franzoskem so se jeli v najnovejši dobi, kar je že tudi „Slovenec“ omenil, močno za decentralizacijo in avtonomijo poganjati. Ali niso zastran tega vsi enih misli. Veliko jih je, ki si tudi avtonomije brez vladinega nadzorstva misliti ne morejo. Zahtevajo tedaj avtonomijo le v najnižih krogih, le v malih občinskih zadevah, tedaj le njeno senco, ali pa še te ne, — vse drugo obderži naj vlada v svojih rokah, da more močnejša biti. Ta stranka vodo na vladin mlin obrača, in je prav za prav njena stranka. Druga pa želi avtono-

mijo v resnici, kakor mora biti, da zares zasluži to lepo ime; tedaj ne zahteva samo občinske avtonomije, ampak tudi upravo, pravosodje in nauk, kolikor le država brez škode občenemu pridu samostojnemu upravljanju prepustiti zamore. To zahtevajo vsi pravi avtonomisti tudi pri nas! Da se je na Francoskem tak duh zbudil, je res kaj veselo slišati, timveč, ker se največi veljaki za to poganjajo, če tudi še ni zdaj upanja, da bi zmagali. Vendar nas pa mora to spodbadati, da si tolikanj bolj prizadevamo za ono blago, po katerem že tudi velika množina Francozov roke steguje. Da je res temu tako, pričá celó nek članek v vladi prijaznem časniku, „la France“ po imenu, ki drugo Belcredijevo okrožnico z lepimi besedami pozdravlja in Avstrijo blagruje, da tako možko po novi poti naprej korači. Ona piše med drugim tako le:

„Upravna mašina se je začela povsod v Evropi popravljati in prenarejati. Povsod se pripoznava, da je mnogopisavna birokracija, sad presiljene centralizacije, ravno tako nevarna za državo, kateri presilna bremena naklada, kakor za državljane, kterim osebnó svovodo krati in jemlje. Tudi naše državno svetovavstvo se že delj časa posvetuje, kako naj bi se državna uprava prenaredila in zljajšala. Vse to je brez dvojbe izverstno in kaj dobrega obeta. Česar pa tu želimo, je to, da ne bi Francoska, kjer se je birokracija še bolj vgnjezdila, nego marsikje drugod, za drugimi državami zastala in naj bi si vzela v zgled Avstrijo, ki nima sicer navade, v tacih zadevah naprej koračiti, ki je pa vendar zdaj krepko na noge stopivši važne premembe v upravi sklenila“ itd. Te besede vladi prijaznega časnika nam pričajo, da se res na Francoskem marsikaj spreminja in na boljše obrača.

Razne novice.

* Ali je kolera nalezljiva? Na Francoskem je ob koleri nek zdravnišk učenc, Gustav Gerard, šel iz mesta Montpelliera v Toulon zoper kolero vojskovat se ter hotel pokazati, da ni nalezljiva. Vlegel se je večkrat na potno rjuho, na kateri je malo poprej kdo za to boleznijo umerl, vendar pa je še zmiraj zdrav. — Ta zgled kaže, da ni nalezljiva. („Dan.“)

* G. H. Pen, pišejo „Novice,“ je imel v gledišču prav srečen večer, ne le, kar se tiče dohodka, temuč tudi v tem, da je bil v „Mentoru“ in v deklamaciji slovenski „pesem o zvonu“ zeló pohvaljen, v kteri ga je prav lepo podpirala gospodičina Prelihova, ki je narodnosti na ljubo prevzela en del deklamacije. Zive slike je dobro vredil g. pl. Goldenstein.

* V Dolini blizo Tersta je umerl dolinski dekan, g. Martin Zotel, v 63. letu svoje starosti. Bil je rajni dekan prijazen, družljiv in veselega duha ter se je najrajši pogovarjal v maternem jeziku, radovaje se serčno, kedar koli je Slovencem kaka vesela zvezdica prisijala. Naj verli mož v miru počiva!

Loterija.

Terst: 82 34 73 9 65.

Prihodnje srečkanje je 29. novembra 1865.

Dunajska borsá 21. novembra 1865.

5% metalike	64.60
5% nacional	67.65
1860 derž. posoj	84.45
Bankine akcije	772
Kreditue	158.50
London	107.80
Novi zlati	5.17
Srebro	107.73

Odperta listnica.

Čč. gg. dopisovavce na Štajerskem, Kranjskem in Primorskem prav lepo in serčno prosimo, naj nam v tej prevažnej dobi o deželnih zborih pridno prično dopisujejo!